

Черсак Наталія Степанівна

студентка 2 курсу ОС «магістр» ННІОТ, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Коваль С.Л.

БЮДЖЕТ ДОМОГОСПОДАРСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Домогосподарство є унікальним соціально-економічним утворенням в якому зосереджено найрізноманітніші аспекти людського життя. Будучи основою життєдіяльності будь-якого суспільства, домогосподарства відіграють важливу роль у системі економічних відносин. Впродовж багатьох століть вчені вивчали доходи домашніх господарств, споживання і заощадження, взаємозв'язок домашніх господарств з іншими економічними суб'єктами.

Функціонування домогосподарств супроводжується формуванням доходів та здійсненням витрат, що є фінансовою базою для розвитку будь-якого економічного суб'єкта. Тобто, кожен економічний суб'єкт вступає в фінансові відносини у процесі формування доходів, їх накопичення у вигляді яких-небудь фондів, здійснення витрат необхідних для досягнення ними різноманітних економічних цілей, при цьому, він може брати участь у формуванні, розподілі і використанні грошових фондів держави, які створюються ним для забезпечення суспільних потреб.

Поняття «бюджет» притаманне різним рівням фінансової системи, оскільки формується як на рівні держави, так і на рівнях суб'єктів господарювання та домогосподарств.

Так, автори економічної енциклопедії розуміють бюджет як визнану або прийнятну таблицю, відомість доходів і видатків економічного суб'єкта за певний період часу (переважно за рік) або як основний інструмент перевірки збалансованості, відповідності надходжень і витрат економічних ресурсів [1, с. 119]. На думку В. Демянишина у цьому підході правильно вказано на наявність у бюджеті доходів і видатків, надходжень і витрат, а з іншого – такі підходи не завжди будуть властиві для окремих видів бюджетів, зокрема, для мінімального споживчого бюджету сім'ї (прожиткового мінімуму), оптимального бюджету споживання. Професор В. Демянин вважає, що термін бюджет в першу чергу пов'язаний із балансом, рівністю його частин. Саме рівність, можливість збалансування складових частин покладена в основу

сучасного розуміння бюджету в різних аспектах його застосування [2, с. 26].

А. Загородній, Г. Вознюк трактують бюджет як планові обчислення очікуваних грошових доходів і видатків держави, підприємства, окремої особи (сім'ї) на певний період. На їх думку, це оперативний фінансовий план, що відображає витрати коштів на реалізацію окремих фінансових операцій чи інвестиційних проектів та надходження до них. Розроблення бюджетів передбачає виконання таких етапів: визначення обсягу та складу витрат і забезпечення їх покриття фінансовими ресурсами з різних джерел [3, с. 54].

Як бачимо, бюджет формується як на рівні підприємства, так і окремої сім'ї і містить перелік доходів і витрат.

В основу тлумачення фінансів домогосподарств російські вчені А. Бабич і Л. Павлова заклали бюджет домогосподарства. На думку вчених, фінанси домогосподарств є сукупністю грошових відносин у процесі використання сімейних бюджетів [4, с. 647].

Близьке за змістом розуміння ролі бюджету домогосподарств знаходимо також у вчених А. Дадашева та Д. Черника. Вчені розглядають формування та використання бюджету домогосподарства з метою задоволення особистих потреб, як основу всіх фінансових відносин, у які вступають члени домогосподарств [5, с. 46].

Як спосіб формування і використання фонду грошових коштів домашнього господарства трактує бюджет домашнього господарства Г. Поляк [6, с. 311].

З позиції фінансового планування тлумачить бюджет домашнього господарства С. Белозьоров і розглядає його як сплановане на певний період часу співвідношення його доходів і витрат [7, с. 26].

Комплексне дослідження поняття бюджету домогосподарства зроблено Т. Кізімою. На думку науковця, бюджет домогосподарства є фінансовою основою його життєдіяльності, балансом його фактичних доходів і витрат за визначений період часу (тиждень, місяць, рік) [8, с. 124]. Комплексний підхід застосований Т. Кізімою проявився у трактуванні поняття «бюджет домогосподарства» як економічної категорії та за його матеріальним змістом. Так, на думку Т. Кізіми, бюджет домогосподарства як економічна категорія відображає сукупність економічних відносин, що пов'язані із формуванням і використанням

фондів грошових коштів з метою задоволення матеріальних і духовних потреб своїх членів [8, с. 125].

На нашу думку, підхід до трактування бюджету домогосподарств є найбільш влучним і відображає характерні ознаки досліджуваного поняття як з теоретичної точки зору, так і практичного відображення фінансових аспектів функціонування домогосподарств.

Література:

1. Економічна енциклопедія: у 3-х тт., Т. 1 (відп. ред. С.В. Мочерний та ін.). Київ: видавничий центр «Академія». 864 с.
2. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2008. 496 с.
3. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. «Фінансовий словник» (4-те вид. випр. та доп.) Київ: Т-во «Знання», КОО; Львів; Вид-во Львів. банківського ін-ту НБУ, 2002. 566 с.
4. Бабич А. М., Павлова Л. Н. Финансы: учебник. Москва: ИД ФБК-ПРЕСС, 2000.
5. Дадашев А. З., Черник Д. Г. Финансовая система России : учеб. пособие. Москва : ИНФРА-М, 1997. 247 с.
6. Финансы. Денежное обращение. Кредит: учебник для вузов. / под. ред. Поляка. Г. Б. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2003.
7. Белозеров С. А. Финансы домашнего хозяйства: инвестиционный аспект. Санкт-Петербург.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2006. 194 с.
8. Кізіма Т. О. Бюджет домогосподарства: теоретичні основи та прагматизм формування в сучасних умовах. Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ : зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2008. Вип. 3 (15). С. 123–129.
9. Коваль С.Л. Особливості фінансової поведінки вітчизняних домогосподарств. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017. № 7/2. С. 28–34.